

N:o 46.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk; gifven Stockholms slott den 9 mars 1894.

Under åberopande af bifogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att *dels* medgifva,

att styckning antingen i sin helhet eller delvis till bostadstomter eller smärre jordbrukslägenheter må få ega rum af sådana under förvaltning af domänstyrelsen ställda och för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, som äro belägna i närheten af jernvägsstation, större industriell inrättning, fiskeläge, hamn- och lastageplats eller större by och der för en befintlig eller påräknelig arbetarebefolkning behof af egna bostäder kan anses förefinnas;

att afsöndringar till mindre jordbrukslägenheter jemväl må tillåtas från kronoegendomar, om hvilka nyss blifvit sagdt, ej mindre der egendomens saknad af byggnader eller vissa egors mera aflägsna belägenhet från stamhemmanet göra sådana afsöndringar särskildt lämpliga, utan äfven i alla de fall i öfrigt, der sådana afsöndringar utan egentlig skada eller olägenhet för stamhemmanets skötsel och brukande anses kunna ega rum;

att förslag till dylika styckningar eller afsöndringar må uppgöras i sammanhang med den uppskattning af kronoegendomar, som före deras försäljning eller förnyade utarrendering eger rum, dervid uppskattning särskildt af de till styckning eller afsöndring föreslagna lägenheterna bör ske;

att, der Kongl. Maj:t lemnat sitt samtycke till föreslagen styckning eller afsöndring, lägenhet, som är bebyggd med enskild person tillhörande boningshus, må hembjudas denne till inlösen mot det lägenheten åsatta försäljningsvärde;

att, der hembud å bebyggd lägenhet icke antages, frågan om lägenhetens försäljning må förfalla, derest icke den egendom, dit lägenheten hör, skall, enligt hvad ofvan blifvit sagdt, styckas i mindre områden, i hvilket fall lägenheten skall å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas;

att lägenhet, som icke är bebyggd med enskild person tillhörande boningshus, jemväl skall å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas;

att köpare af lägenhet, som enligt nu föreslagna bestämmelser försäljes, skall, derest han sådant åstundar, ega inbetala köpeskillingen under loppet af tio år med en tiondedel årligen, så vida han ställer godkänd säkerhet, der lägenheten är bebyggd, för köpeskillingens inbetalning på föreskrifvet sätt och, der lägenheten är obebyggd, för fullgörandet af de afbetalningar, som erfordras för halfva köpeskillingens erläggande, samt med det ytterligare vilkor i fråga om obebyggd lägenhet, att, om lägenheten ej före utgången af det femte året blifvit med bostad och, der så erfordras, med för lägenhetens skötsel i öfrigt nödiga byggnader försedd, ogulden köpeskillning då skall anses till betalning genast förfallen;

att upplåtelsen må ega rum enligt den i gällande eller blifvande lagstiftning stadgade ordning för jordstyckning, som af Kongl. Maj:t i hvarje fall prövas lämpligast;

att när lägenhet, som för föryttring till enskild person afskiljes från kronoegendom, får mantal sig åsatt, sådan lägenhet bör försäljas utan förbehåll af någon kronotionde eller sådan grundränta, som utgår endast af kronoskatteegendomar, äfvensom i jordeboken upptagas under titel »utsockne eller allmänt frälse» och för betecknande af denna sin natur få sig påförd ränta till kronan i likhet med andra frälsehemman i orten; samt

att de för försålda lägenheter inflytande köpeskillingar må på samma sätt som köpeskillingarne för andra försålda mindre kronoegendomar användas till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark;

dels och bemyndiga Kongl. Maj:t att beträffande de sålunda föreslagna upplåtelserna meddela de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga.

Derjemte vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att bemyndiga Kongl. Maj:t att för upprättande af planer till afdikning och odling af sådana myrtrakter å kronomark inom Vesterbottens och Norrbottens län, som lämpa sig för upplåtelse till odlingslägenheter, af tillgängliga medel förskjuta ett belopp af högst 20,000 kronor, att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars
1894.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre von Essen föredrog i underdånighet:

Särskilda af Kongl. Maj:t den 25 september 1891, för utredande af frågan, huruvida icke genom statsmakternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att bilda egna jordbruk, förordnade komiterades den 23 november 1892 afgifna underdåniga betänkande med förslag dels till styckning och försäljning af vissa jordbruksdomäner, dels till torrläggning på statens bekostnad af vissa till odling tjenliga sankmarker för att vinna tillfälle till upplåtelse derå af mindre jordbrukslägenheter och dels till upplåtelse af odlingslägenheter å lämpliga trakter inom Vesterbottens och Norrbottens län;

uti hvilket ärende domänstyrelsen och kammarkollegium hvar för sig afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, hvarjemte, efter det hushållningssällskapens under nästlidne november månad församlade ombud lemnats tillfälle att yttra sig öfver nyssberörda betänkande, landtbruksstyrelsen med ombudens yttrande till Kongl. Maj:t inkommit;

samt i sammanhang härmed:

en af Vesterbottens läns år 1890 församlade landsting i underdånighet gjord framställning om upplåtelse under eganderätt af lägenheter om 5—10 tunnlands areal å till sädesodling tjenlig mark på kronomarkerna inom nämnda län; öfver hvilken framställning domänstyrelsen, efter vederbörandes hörande, kammarkollegium och ofvan omförmälda komiterade sig i underdånighet yttrat; och

särskilda af Vesterbottens och Norrbottens läns år 1893 församlade landsting till Kongl. Maj:t aflåtna framställningar i anledning af de utaf samma komiterade framlagda förslag.

Föredragande departementschefen yttrade härefter:

I fråga om styckning och försäljning af vissa jordbruksdomäner hafva komiterade föreslagit,

att styckning antingen i sin helhet eller delvis till bostadstomter eller smärre jordbrukslägenheter måtte få ega rum af sådana jordbruksdomäner, som äro belägna i närheten af stad, köping, jernvägsstation eller större industriel inrättning och der för en befintlig eller påräknelig arbetarebefolkning behof af egna bostäder kan anses förefinnas;

att afsöndringar till mindre jordbrukslägenheter jemväl måtte tillåtas från jordbruksdomäner, ej mindre der sådana afsöndringar till följd af domänens saknad af byggnader eller vissa egors mera aflägsna belägenhet från stamhemmanet äro särskildt lämpliga, utan äfven i alla de fall i öfrigt, der sådana afsöndringar utan egentlig skada eller olägenhet för stamhemmanets skötsel och brukande kunna anses böra ega rum;

att förslag till dylika styckningar eller afsöndringar måtte uppgöras i sammanhang med den uppskattning af jordbruksdomäner, som före deras försäljning eller förnyade utarrendering eger rum, dervid uppskattning särskildt af de till styckning eller afsöndring föreslagna lägenheterna jemväl borde ske;

att, der det uppgjorda förslaget till styckning eller afsöndring blifvit af domänstyrelsen godkändt och Eders Kongl. Maj:t lemnat sitt samtycke till försäljningen, de lägenheter, som äro bebyggda med enskild person tillhörande hus, måtte i första hand hembjudas denne till inlösen mot det lägenheten åsatta försäljningsvärdet;

att öfriga lägenheter, äfvensom de med enskild person tillhöriga byggnader försedda sådana; måtte, der anbud om inlösen ej antages, å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, så framt icke Eders Kongl. Maj:t för något särskildt fall skulle bestämma, att ett till styckning i bostadstomter afsedt område skall mot uppskattningsvärdet till kommun eller för parcelleringen bildadt konsortium öfverlemnas;

att för köpeskillingen ej skulle fordras annan säkerhet än inteckning i den sålda lägenheten;

att för de lägenheter, hvarå saknas byggnader, sådant anstånd med köpeskillingens erläggande måtte medgifvas, att endast en tiondedel deraf betalas kontant och derefter en tiondedel under hvart och ett af de följande nio åren, dock med vilkor, att, om lägenheten ej före utgången af det femte året blifvit med bostad och, der så erfordras, med för lägenhetens skötsel nödiga byggnader i öfrigt försedd, ogulden köpeskillning då skall anses till betalning genast förfallen;

att deremot i öfriga fall nu gällande betalningstid tillämpas;

att Eders Kongl. Maj:t, derest hvad sålunda föreslagits i nåder gillas, måtte äska Riksdagens medgifvande att under ofvanberörda vilkor låta stycka eller göra afsöndringar från sådana jordbruksdomäner, som dertill kunna finnas lämpliga, och derefter låta de sålunda bildade lägenheterna försäljas; samt

att för sålunda försålda lägenheter inflytande köpeskillingar böra användas på samma sätt som köpeskillingarne för andra försålda jordbruksdomäner; dock att kostnaderna för ifrågakommande styckning och afsöndring skola med desamma i främsta rummet bestridas.

De åtgärder, som komitén sålunda föreslagit, kunna hänföras till två kategorier, nemligen:

1:o) styckning, total eller partiel, af jordbruksdomäner, som äro belägna i närheten af stad, köping, jernvägsstation eller större industriell inrättning, i syfte att bereda egna bostäder för en befintlig eller påräknelig arbetarebefolkning; och

2:o) afsöndring under full eganderätt af smärre jordbrukslägenheter från domäner, som i öfrigt helt eller delvis försäljas eller fortfarande skola för kronans räkning utarrenderas.

Hvad först beträffar den styckning af vissa jordbruksdomäner, som af komitén föreslagits i syfte att i grannskapet af orter, der ett större antal arbetare ega eller kunna antagas komma att vinna sysselsättning, åt dessa bereda egna bostäder, vare sig med eller utan jordbruk, kan väl, på sätt ock domänstyrelsen i sitt i ärendet afgifna utlåtaunde framhållit, syftemålet i detta förslag anses i viss mån främmande för den komitén

förelagda uppgift, som varit att söka utreda, huruvida icke genom statsmakternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att bilda egna jordbruk, hufvudsakligen å inom landet ännu befintliga stora odlingsbara utmarker. I och för sig deremot kan ju syftemålet att bereda befolkningen i vissa arbetarecentra ökad sjelfständighet och trefnad icke annat än anses godt och eftersträfvansvärdt. Då de domäner, hvilka i nu omförmälda syfte skulle styckas i tomter eller smärre jordbrukslägenheter, äro belägna i grannskapet af större samhällen, såsom städer eller köpingar, kunna emellertid, enligt hvad domänstyrelsen påpekat, af de föreslagna tomtupplåtelserna vissa olägenheter befaras uppstå. Köpare af tomterna blefve nemligen icke underkastade städernas byggnadsordning eller bundna af andra för städerna gällande föreskrifter, såsom helsovårdsstadga m. m., och då tomtegarne dessutom blefve befriade från de i allmänhet högre kommunala utskylter, som hvilade på städernas invånare, skulle en gifven följd blifva, att vid auktionen för tomternas försäljning med de fördelaktiga betalningsvilkoren, som föreslagits, tomterna komme att blifva mycket eftersökta och betinga höga köpeskillingsbelopp, allt till nackdel för den närliggande staden, som endast komme att hafva olägenhet af dessa tomtegarne, hvilka i flere afseenden kunde konkurrera med stadsborna. Föga sannolikhet funnes ock för det antagandet, att obemedlade eller mindre bemedlade komme att blifva egare af de i högt pris stående tomterna, men att åtskilligt löst folk komme att inhysas i de byggnader, som å dessa tomter uppfördes, vore å andra sidan ganska antagligt genom erfarenheten från en del förstäder, som redan nu funnes. En annan olägenhet för den närliggande staden kunde ock uppstå genom öfverflöd på arbetssökande med ty åtföljande brist på arbete för stadens egna obemedlade arbetarebefolkning.

Fall hafva visserligen, såsom för Eders Kongl. Maj:t är känt, förekommit, då domäner, som angränsat städer eller köpingar, blifvit upplåtna för utläggande till bostadstomter, men i dessa fall hafva upplåtelserna egt rum på framställning af vederbörande stads- eller köpingskommuner sjelfva och hafva naturligtvis då icke framkallat de olägenheter, som lätteligen skulle kunna blifva en följd af upplåtelse, som skedde på kronans initiativ och utan något hos staden eller köpingen deraf förspordt behof.

Annorlunda gestalta sig deremot förhållandena, då de ifrågavarande domänerna äro belägna, icke i närheten af redan färdigbildade större samhällen, utan å sådana orter, att de å de upplåtna områdena uppstående bosättningarne sjelfva kunna ingå som en grundstomme i ett

under bildning varande samhälle. Detta är förhållandet i de af komitén förutsatta fall, att domänerna äro belägna i närheten af jernvägsstation eller större industriell inrättning, och likaså då domänerna angränsa fiskelägen, hamn- och lastageplatser samt större byar. I dylika fall kunna de med upplåtelse af afsedda fördelar vinnas, utan att genom samma upplåtelse ofvan antydda olägenheter behöfva framkallas. Lika med domänstyrelsen anser jag derföre den nu ifrågasatta domänstyckningen icke böra ega rum i andra än nu sist omnämnda fall.

Då domänstyckningen erhåller denna begränsning, lär der behöf icke komma att yppa sig af den utaf komitén för tillämpning i särskilda fall föreslagna bestämmelsen, att det till styckning i bostadstomter afsedda område skulle mot uppskattningsvärdet till kommun eller för parcelleringen bildadt konsortium öfverlemnas. Denna bestämmelse torde derföre böra utgå och en för alla fall gällande föreskrift meddelas derom, att de lägenheter, hvori en hithörande domän blifvit styckad, skola å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, der icke lägenhet är med enskild person tillhöriga byggnader försedd, i hvilket fall försäljning å auktion endast skall ega rum, om hembud å lägenheten till uppskattningsvärdet af byggnadernas egare icke antages.

Öfvergår jag härefter till den andra kategorien af de utaf komiteerade i den förevarande afdelningen af betänkandet föreslagna åtgärder eller afsöndring under full eganderätt af smärre jordbrukslägenheter från domäner, som i öfrigt helt eller delvis försäljas eller skola för kronans räkning fortfarande utarrenderas, är denna angelägenhet, hvad beträffar sådana domäner, hvilka enligt hittills meddelade bestämmelser kunna ifrågakomma till försäljning, i det hufvudsakliga redan på ett tillfredsställande sätt ordnad. Enligt underdånig skrifvelse af den 13 maj 1891 har nemligen Riksdagen med bifall till derom gjord nådig proposition medgifvit, att, der å kronoegendom, som med tillämpning af gällande bestämmelser försäljes, finnes lägenhet, hvilken anses kunna, utan att hufvudgårdens försäljning till skäligt pris derigenom försvåras, från egendomen afsöndras och särskildt för sig afyttras, på Eders Kongl. Maj:t må ankomma att utan auktion med full eganderätt upplåta sådan lägenhet åt innehafvaren, under vilkor

att, sedan värdet å lägenheten blifvit i den för arrendeuppskattingar stadgade ordning utrönt, för lägenheten erlägges en köpeskilling, motsvarande detta värde;

att köparen skall, derest han sådant åstundar, ega inbetala köpeskillingen under loppet af tio år med en tiondedel årligen, så vida han för fullgörande häraf ställer godkänd säkerhet; samt

att upplåtelsen skall ega rum med iakttagande af de rörande jord-afsöndring i nådiga förordningen den 6 augusti 1881 meddelade föreskrifter;

hvarjemte Riksdagen bemyndigade Eders Kongl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser rörande de ifrågavarande afsöndringarne, som kunde finnas erforderliga.

Med stöd af detta bemyndigande har Eders Kongl. Maj:t den 22 sistlidne december behagat förordna,

att de i nådiga brefvet den 18 maj 1888 angående försäljning af åtskilliga mindre kronoegendomar meddelade bestämmelser i fråga om salu- och arrendevärdering å de i samma nådiga bref omförmälda egen- domar jemväl skola ega tillämpning å sådana kronoegendomar, hvilkas försäljning jemlikt nådiga brefven den 29 maj 1874, den 6 juni 1879, den 29 maj 1885 och den 27 juni 1887 kan ifrågakomma, beträffande de i sistberörda nådiga bref omförmälda egendomar äfven i andra fall, än då sådan egendom skall till försäljning utbjudas med fränskiljande af skogsmark; dock att i fråga om egendom, som varder arrendeledig den 14 mars 1895 eller den 14 mars 1896, domänstyrelsen skall ega att, utan hinder deraf att icke salu- eller arrendevärdering föregått, hos Eders Kongl. Maj:t göra framställning om egendomens framtida användande;

att den landtmätare, som i anseende till förestående arrende- och saluvärdering å kronoegendom af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnas att med marken jemföra befintlig karta och uppgöra beskrifning öfver inegorna eller, om karta ej finnes, upprätta ny sådan öfver inegorna, skall åligga att, der å egendomen finnes med enskildt bostads- hus bebyggd lägenhet, densamma med dertill häfdad mark å kartan nog- grannt utmärka och, om någon förändring i området för vinnande af be- qväma gränser, lämplig utfartsväg eller dylikt anses nödig, sådan för- ändring å kartan beteckna samt i egobeskrifningen särskildt upptaga lägenheten med angifvande af innehafvarens namn och, om gränsregle- ring föreslås, med omnämnande af den förändring, som deraf föranledes i förutvarande arealen;

att, sedan karta och öfriga handlingar till Eders Kongl. Maj:ts be- fallningshafvande inkommit, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skall åligga att desamma tillställa dem, som hafva att verkställa saluvärderin- gen å egendomen, vid hvilken förrättning bör tillses, om lägenhet af ifrågavarande slag kan, utan att hufvudgårdens försäljning till skäligt pris derigenom försvåras, från egendomen afsöndras, i hvilket fall förslag till afsöndringen skall afgifvas, hvarjemte innehafvaren af lägenheten

bör, om han kan anträffas, tillkallas samt honom förevisas de förändringar i egoområdet, som möjligen af uppskattningsmännen anses nödiga, och tillika meddelas underrättelse om det vid förrättningen åsatta saluvärdet, hvarom allt anteckning bör ske i det protokoll, som enligt gällande bestämmelser skall föras öfver förrättningen;

att, sedan protokollet med tillhörande handlingar till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkommit, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skall, der Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke anser hemmanet eller del deraf för allmänt ändamål böra bibehållas, förelägga innehafvare af sådan lägenhet, som af förrättningsmännen föreslås till afsöndring, att, vid lösningsrättens förlust, inom trettio dagar till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med förklarande, huruvida han önskar förvärfva eganderätt till lägenheten, samt i sådant fall tillika aflemna säkerhet för köpeskillings erläggande, bestående antingen af solidarisk borgen såsom för egen skuld af minst två personer, hvilkas vederhäftighet blifvit af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller vederbörande domhafvande bestyrkt, eller ock sådan säkerhetshandling, som, förutom borgen, enligt nådiga kungörelsen den 10 november 1882 och nådiga brevet den 2 december 1892 tages god för arrende;

att, der inom förelagd tid hembudet antagits och behörig säkerhet för köpeskillings erläggande aflemnats, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har att öfversända samtliga ärendet rörande handlingar jemte eget yttrande till domänstyrelsen, som skall underställa ärendet Eders Kongl. Maj:ts pröfning samtidigt med frågan om disposition af hemmanet i öfrigt;

att, derest såsom säkerhet för köpeanbud, som af Eders Kongl. Maj:t godkänts, borgen aflemnats, denna bör, på sätt nu sker i afseende å förytttrade kronoegendomar, förnyas samtidigt med första inbetalningen å köpeskillingen vid lägenhetens tillträdande sålunda, att borgen tecknas å den skuldförbindelse å resterande köpeskillning, som då bör af köpare aflemnas;

samt att domänstyrelsen derefter skall utfärda köpebref å lägenheten med deri intagen förpligtelse för köpare ej mindre att ensam vidkännas lagfartskostnad och andra med köpet förenade utgifter än äfven att till stamhemmanet erlægga den årliga afgäld, som i författningens ordning kan varda bestämd.

Jag bör erinra, att samtliga nu meddelade bestämmelser endast afse upplåtelse *utan auktion* af *bebyggda* lägenheter till dessa lägenheters innehafvare, samt att enligt de rörande försäljning af vissa jord-

bruksdomäner gällande bestämmelser Eders Kongl. Maj:t eger besluta om dessa domäners fördelning i lotter, bebygda eller obebygda, för försäljning *å auktion*, i hvilket fall likväl köpeskillingen skall inbetalas under loppet af sex år med en sjettedel årligen och ej, såsom vid ofvan omförmälda upplåtelse utan auktion, under loppet af tio år med en tiondedel årligen.

Medan de i Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891 och nådiga brevet den 22 december 1893 innefattade bestämmelser om särskild föryttring af lägenheter från kronoegendomar, som försäljas, hufvudsakligen afsett att förebygga, att vid den beslutade afyttringen af kronans smärre domäner personer, som å dessa bebo och bruka särskilda lägenheter, komma att från sina hemvist afhysas, samt att således i en mera själfständig ställning bibehålla en redan befintlig klass af lägenhetshafvare, har komiténs förslag i nu förevarande del den vidsträcktare syftningen att, så vidt på denna väg kan ske, öka antalet smärre jordbruksidkare inom landet; och har komitén ansett sig kunna antaga, att genom den sålunda beredda möjligheten för ett mycket stort antal obemedlade eller mindre bemedlade familjer att vinna egna hem och sysselsättning å landsbygden icke allenast emigrationen till utlandet, utan äfven den pågående inflyttningen till städerna af jordbruksarbetare skulle i betydlig mån minskas. Domänstyrelsen deremot har i sitt i frågan afgifna utlåtande icke ansett komiténs förevarande förslag egnadt att i någon vidsträcktare omfattning förhjelpa särskildt obemedlade eller mindre bemedlade personer att komma i besittning af dylika lägenheter. Enligt domänstyrelsens mening funnes nemligen endast ett fåtal medelösa eller mindre bemedlade jordbruksarbetare, som vore i besittning af den förmåga och egde den kredit för erhållande af, låt vara ett mindre kapital, som erfordrades för att ej allenast kunna inköpa och uppodla jord, utan äfven i flertalet fall förse densamma med nödvändiga åbyggnader. Der i något undantagsfall en jordbruksarbetare genom sina egenskaper lyckats förvärfva ett sådant förtroende, att någon ville förlägga honom med nödigt kapital för dylikt ändamål, komme antagligen ej heller tillfälle att saknas att af den enskilde få inköpa odlingsbar jord, helst som förlagsgifvaren själf då kunde genom för hvarje fall lämpadt aftal försäkra sig mot förlust. Att tänka sig att endast derföre, att af kronans nu afsedda jord smärre lotter komme att hållas till salu, deraf skulle vinnas storartade resultat, som kunde inverka till och med till emigrationens minskning, syntes derföre vara att gifva frågan en utsträckning, som ej i verkligheten erhöle någon motsvarighet. Ehuru domänstyrelsen sålunda ej ansåge något större resultat i den åsyftade

riktningen vara att förvänta af förslaget genomförande, har dock styrelsen ansett detsamma, såsom befordrande svenska jordens fördelning på flere händer, medföra afsevärda fördelar och derföre funnit sig böra i hufvudsak biträda förslaget.

Äfven om man med domänstyrelsen måste antaga, att den ifrågasatta lägenhetsupplåtelsen svårligen kan förväntas komma att ega rum i så stor omfattning, att verkningarna deraf erhålla den ingripande betydelse, komiterade synas hafva föreställt sig, lär det dock icke kunna nekas, att åtgärden skulle utgöra ett steg, och ett måhända icke så obetydligt sådant, mot det af komiterade åsyftade mål. Enligt min åsigt förhåller det sig nemligen icke så, att, på sätt domänstyrelsen antagit, tillfälle utan svårighet skulle erbjuda sig för den, som önskade förvärfva ett mindre jordområde, att från enskild jordegare få inköpa ett sådant; fastmera torde erfarenheten ådagalägga, att en afgjord obenägenhet råder hos jordegarna att afstå ens de minsta delar af sitt område. Varder den nu föreslagna åtgärden genomförd, kommer deremot ett ganska stort antal smärre jordbrukslägenheter af den omfattning, som bäst lämpar sig för sådana jordbruksarbetare, hvilka, utom sina arbetskrafter, kunna förfoga öfver något litet kapital, att utbjudas mot betalningsvilkor, som måste anses ganska förmånliga. Det bör icke anses förmätet att hoppas, att mången genom det sålunda yppade tillfället att i det egna landet vinna utkomst skall afstå från tanken att söka sin lycka i främmande land. I hvarje fall bör lägenhetsföryttringen leda till en ur hvarje synpunkt önskelig ökning i antalet smärre sjelfständiga jordbrukare inom landet. Jag tvekar derföre icke att i hufvudsak förordade komiterades förevarande förslag och detta så mycket mindre, som föryttringen, klokt anordnad, bör kunna ega rum utan afsevärd förlust för kronan, hvilken för hvarje lägenhet skulle betinga sig en köpeskilling, motsvarande dess uppskattade värde. Den uppföring, som kronan ikläder sig derigenom, att kronan afstår från ränta å köpeskillingen under den temligen långt utsträckta betalningstiden äfvensom i vissa fall från den ökade köpeskilling, som skulle kunna erhållas vid täflan mellan flera spekulanter, kan icke anses vara större, än som betingas af det viktiga syftemål, som derigenom befordras.

Jag öfvergår nu till en närmare granskning af detaljerna i komiterades förslag.

De af komitén i fråga om föryttring af smärre jordbrukslägenheter föreslagna bestämmelser, hvilka äro desamma, ehvad den domän, från hvilken afsöndringen eger rum, i öfrigt skall helt eller delvis försäljas eller fortfarande för kronans räkning utarrenderas, skilja sig i följande

afseenden från de föreskrifter, som genom nådiga brefvet den 22 december 1893 meddelats beträffande afsöndringar från domäner, som i öfrigt skola enligt gällande bestämmelser försäljas.

Enligt komiténs förslag skulle med enskild person tillhöriga byggnader försedd lägenhet, om hvars inlösen hembud blifvit till nämnda person gjordt, men ej af honom antagits, å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, medan deremot enligt 1893 års bestämmelser i den sålunda förutsatta händelsen frågan om lägenhetens föryttring förfaller. Det senare förfarandet torde ur synpunkten af det med upplåtelsen afsedda syftmålet ega ett gifvet företräde. På sätt domänstyrelsen framhållit, lärer nemligen, om egaren af å en lägenhet befintliga hus ej begagnar sig af den honom erbjudna lösningsrätten, detta i regel endast bero deraf, att han ej eger förmåga anskaffa löseskillingen, vid hvilket förhållande det både blir hårdt mot lägenhetsinnehafvaren och ingalunda befordrande det syfte, som ligger till grund för komitéförslaget, att lägenheten ovilkorligen särskildt utbjudes till försäljning, hvarigenom innehafvaren skulle nödgas antingen bortföra husen eller öfverlåta dem till köparen af lägenheten mot en ringa penning. Om domänen, dit lägenheten hörde, skulle fortfarande utarrenderas, kunde ju i de flesta fall lägenhetsinnehafvaren, utan att arrendevärdet nedsattes, bibehållas vid nyttjanderätt till lägenheten, och om åter domänen borde säljas, vore intet hinder, att lägenheten såldes tillsammans med egendomen i öfrigt, i hvilket fall lägenhetsinnehafvaren kunde ega förhoppning att fortfarande få hafva husen kvarstående mot erläggande till nye egaren af afgäld i penningar eller dagsverken. På dessa skäl anser jag lika med domänstyrelsen ovilkorlig föreskrift om utbudande på auktion af lägenhet, hvars innehafvare förklarar sig icke vilja inlösa densamma, icke böra meddelas.

Enligt komiténs förslag skulle vidare för köpeskillingen ej fordras annan säkerhet än inteckning i den sålda lägenheten, medan deremot enligt nådiga brefvet den 22 december 1893 fordras säkerhet, bestående antingen i solidarisk borgen af minst två vederhäftiga personer såsom för egen skuld eller säkerhetshandling af sådan beskaffenhet, som, förutom borgen, enligt nådiga kungörelsen den 10 november 1882 och nådiga brefvet den 2 december 1892 tages god för arrende, d. v. s. vissa i dessa författningar till beskaffenheten närmare angifna obligationer, depositionsbevis eller inteckningar.

Beträffande den säkerhet, som borde ställas för köpeskillingarne för de ifrågavarande lägenheterna, har komitén anfört, att kronan, enligt komiténs mening, borde kunna afstå från det anspråk på borgenssäkerhet, som kronan, utöfver rätt till inteckning för köpeskillingen, vid försälj-

ning af domäner i allmänhet uppstälde bland köpevilkoren. Detta anspråk hade sitt berättigande i den omständighet, att af köpeskillingen betalades vid köpets afslutande endast en sjettedel och derefter en sjettedel årligen under de följande fem åren, så att kronan, om t. ex. egendomens hufvudsakliga värde skulle ligga i växande skog, kunde riskera, att denna nedhöggas och fastigheten derigenom så försämrades, att in-teckningen ej vidare utgjorde full säkerhet för utbekommande af köpe-skillingen. Något dylikt vore emellertid ej att befara vid försäljning af smärre lägenheter, vid hvilka någon större skogstillgång ej kunde vara att påräkna och beträffande hvilka rätt till första in-teckning för köpe-skillingen borde utgöra fullgod säkerhet för densamma. Dertill komme, att anspråk på borgen skulle från möjlighet att förvärfva en egen jord-lägenhet utesluta mången mindre bemedlad eller obemedlad person, som icke kunde anskaffa borgen, men hvars arbetskraft, förenad med flit och duglighet, likväl skulle göra honom synnerligen egnad att förbättra och förkofra en till honom upplåten jordbit till både sin egen och det all-männas nytta och gagn. Hade han någon kredit, borde denna i första hand användas för uppförande af byggnader å lägenheten och de öfriga utgifter, som dennas första uppbrukande i flera fall komme att erfordra, och ej förspillas eller åtminstone förminskas genom tvånget att anskaffa en borgen, som för kronan icke syntes vara behöflig.

Gent emot denna komiténs bevisföring förmäler sig domänstyrelsen anse säkerhet af in-teckning i den sålda lägenheten icke ensam vara tillfyllest äfvensom att friheten från ställande af särskild säkerhet kunde uppmuntra till osund spekulation. Äfven om, såsom komitén antagit, någon större skogstillgång i allmänhet ej komme att åtfölja en lägen-het, som såldes, och kronan således sällan skulle löpa fara att genom skogssköfving blifva utsatt för förlust, kunde värdet af en föryttrad lägenhet genom hvarjehanda andra åtgärder af en oredlig köpare väsent-ligt förminskas. Derjemte ville styrelsen fästa uppmärksamheten derå, att då köpebref å en försåld lägenhet, i likhet med hvad som vore fallet i afseende å mindre domäner, hvilka enligt nu gällande bestä-melser afyttrades, icke borde utfärdas förr än första afbetalningen å köpeskillingen egt rum, en ganska lång tid, i allmänhet mellan två och tre år, komme att förflyta från lägenhetens försäljning till dess in-teckning kunde sökas, under hvilken tid förhållanden kunde inträffa, som, derest ej särskild säkerhet vore af köparen stäld, gjorde kronans utsigter att utbekomma köpeskillingen högst ovissa, såsom köparens fränfälle, hans flyttning ur riket med mera. Särskildt kunde förveck-lingar uppstå, om en köpare med eller utan skäl efter köpet tyckte

sig hafva för den inköpta lägenheten utfäst högre betalning, än denna vore värd, och med anledning deraf undandroge sig att utfärda skuldförbindelse å köpeskillingen. Då komitén förmenat, att anspråk på borgen skulle utesluta mången mindre bemedlad eller obemedlad från möjlighet att förvärfva en egen jordlägenhet, ville styrelsen såsom sin åsigt uttala, att för en person, som gjort sig känd för duglighet och arbetsamhet, stor svårighet ej borde möta att af släktingar eller forna arbetsgifvare, hvilkas förtroende han förvärfvat, erhålla borgen, då ju denna i allmänhet ej komme att omfatta något särdeles högt belopp och derjemte finge anses mindre äfventyrlig än borgen i vanliga fall, enär här den köpta lägenheten äfven stode i pant för skulden.

Lika med domänstyrelsen och på de af densamma anförda skäl anser jag kronans säkerhet för utbekommande af köpeskillingen för lägenhet, som förytrats i nu ouförmäld ordning, icke vara tillräckligt tryggad allenast genom inteckning i lägenheten och jag hyser så mycket mindre tvekan att tillstyrka, att de genom nådiga brefvet den 22 december 1893 meddelade bestämmelser i fråga om säkerhet för sådan köpeskillning, hvarom nu är fråga, må bibehållas och utsträckas till öfriga fall, då afsöndring af lägenheter från domäner skulle förekomma, — dock med den inskränkning i fråga om obebygda lägenheter, jag nedan går att anföra — som, i enlighet med hvad domänstyrelsen jemväl anför, den erforderliga säkerhetens ställande icke torde i nämnvärd mån för en duglig och arbetsam person försvåra förvärfvet af dylik lägenhet.

I fråga om anstånd med köpeskillingens erläggande företer komitéförslaget vissa skiljaktigheter från nu gällande bestämmelser om föryttring af smärre delar af jordbruksdomäner, i det att förslaget i vissa fall medgifver längre, men i andra åter kortare anståndstid. Sålunda skall enligt förslaget köpeskillingen för *bebyggda* lägenheter alltid erläggas inom loppet af sex år, medan deremot enligt 1893 års bref köpeskillingen för dylik lägenhet, som hembjudes innehafvaren, icke behöfver vara till fullo inbetald förr än efter förloppet af tio år. I fråga om *obebyggda* lägenheter är åter förhållandet motsatt, i det att enligt förslaget köpeskillingen för sådan lägenhet skulle få sålunda erläggas, att endast en tiondedel deraf betalades kontant och derefter en tiondedel under hvart och ett af de följande nio åren — dock med vilkor, att, om lägenheten ej före utgången af det femte året blifvit med bostad och, der så erfordrades, med för lägenhetens skötsel nödiga byggnader i öfrigt försedd, ogulden köpeskillning då skulle anses till betalning genast förfallen — medan åter köpeskillingen för obebyggd lägenhet, som enligt nu gällande bestämmelser försäljes, hvilken för-

säljning ovilkorligen skall ske å auktion, måste inbetalas under loppet af sex år med en sjettedel årligen.

Hvad angår den af komitén föreslagna betalningstiden vid köp af bebygda lägenheter, har emellertid domänstyrelsen anmärkt, att det för en obemedlad eller mindre bemedlad köpare måste vara önskvärdt att få betalningstiden utsträckt så mycket som möjligt; och då enligt Riksdagens ofvan omförmälda skrivelse af den 13 maj 1891 den längre betalningstiden ansetts kunna medgifvas vid försäljning af just sådana lägenheter, hvarom nu vore fråga, samt efter domänstyrelsens förmenande så mycket mindre skäl vore för handen att för köpare af bebygda lägenheter uppställa strängare vilkor än för köpare af obebygda sådana, som det med all säkerhet blefve bland den förra kategorien, som de minst bemedlade komme att finnas, ansåge sig styrelsen böra hemställa, att betalningstiden bestämdes för alla lägenheter till tio år.

I denna hemställan hafva hushållningssällskapens år 1893 församlade ombud instämt.

Den föreslagna bestämmelsen om gäldande af köpeskillingen för såld obebygd lägenhet tidigare, än vid köpslutet betingats, för den händelse denna ej inom fem år blifvit vederbörligen bebygd, har af domänstyrelsen ansetts komma att afhålla mången obemedlad eller mindre bemedlad att inlåta sig i köp af ifrågavarande slag, då det ju i allmänhet borde vara svårt för en person i denna ställning att på förhand veta, om han just inom den nämnda tiden kunde bereda sig medel till den köpta lägenhetens fullständiga bebyggande. Lemnades honom åter frihet i afseende å tiden för byggnadernas fullbordande, kunde han så småningom och måhända utan skuldsättning, åtminstone i någon större omfattning, uppföra de hus han behöfde. För att bereda kronan trygghet för köpeskillingens utbekommande syntes den föreslagna bestämmelsen ej vara nödig, allra helst om, såsom domänstyrelsen föreslagit, hvarje köpare komme att ställa särskild säkerhet för köpeskillingens gäldande. I allt fall komme det ej att blifva lätt att afgöra hvad med »nödiga» byggnader skulle förstås, och man kunde med temlig visshet förutse, att ifrågavarande stadgande, om det bibehölles, skulle mången gång gifva anledning till rättegångar mellan kronan och köpare. Styrelsen ansåge derföre stadgandet böra ur förslaget utgå.

Hushållningssällskapens ombud hafva beträffande den nu föreliggande frågan ansett lägenhetsinnehafvaren endast böra förpligtas att före utgången af femte året hafva försett sin lägenhet med *bostad*.

Då med de nu ifrågasatta upplåtelseerna i främsta rummet afses tillskapandet af en klass af smärre bofasta lägenhetsegare, synes mig den af komiterade, för det fall att den försålda lägenheten är obebyggd, såsom vilkor för åtnjutande af det tioåriga anståndet med köpeskillingens fulla erläggande uppställda fordran, att lägenheten före utgången af det femte året skall vara försedd med bostad och de för lägenhetens skötsel i öfrigt nödiga byggnader, väl egnad att befordra syftemålet med upplåtelseerna. I det öfvervägande flertalet fall komme de upplåtna lägenheterna endast att innefatta en jemförelsevis obetydlig areal och det kan derföre icke gerna blifva fråga om uppförandet af större och kostsammare byggnader än att desamma ganska väl böra kunna komma till utförande under loppet af fem år. Ej heller kan jag, jemväl med afseende på dessa lägenheters enligt regeln obetydliga vidd, antaga, att pröfningen af frågan, hvilka byggnader äro att anse såsom för lägenheten nödiga, kommer att varda förenad med synnerliga svårigheter.

På det att emellertid förvärfvet af dylika lägenheter måtte i möjligaste mån varda för obemedlade underlättadt, anser jag krafvet på särskild säkerhet för köpeskillingens erläggande kunna i fråga om obebyggda lägenheter så till vida inskränkas, att den säkerhet, som utöfver inteckning för ogulden köpeskillning bör ställas, allenast behöfver afse de afbetalningar, hvilka erfordras för halfva köpeskillingens erläggande, d. v. s. de fyra tiondedelar af köpeskillingen, som erläggas närmast efter den vid tillträdet skeende kontanta inbetalningen af en tiondedel. Då nemligen efter den första femårsperiodens förlopp lägenheten bör vara försedd med bostad och öfriga för lägenhetens skötsel erforderliga byggnader, torde man vara berättigad antaga, att lägenhetens värde derigenom skall hafva blifvit så mycket ökad, att inteckningen i och för sig utgör tillräcklig säkerhet för återstoden af köpeskillingen.

Då enligt nu gällande bestämmelser lägenhet från egendom, som försäljes, utan auktion upplåtes åt innehafvare, skall upplåtelsen ske med iakttagande af de rörande jordafsöndring i nådiga förordningen den 6 augusti 1881 meddelade föreskrifter. Om åter domän å auktion säljes i lotter, skall hvarje sådan lott åsättas mantal och i jordeboken upptagas under titel »utsockne eller allmänt frälse» och för betecknande af denna dess natur påföras ränta till kronan i likhet med andra frälsehemman i orten. I komitéförslaget deremot saknas bestämmelser, dels huru försåld lägenhet skall taga del i stamhemmanet åliggande skatter och onera och dels angående den jordnatur lägenheten bör ikläda sig.

Beträffande denna fråga har domänstyrelsen erinrat, att jordbrukslägenhetskomitén med underdånig skrifvelse den 5 mars 1892 afgifvit förslag till lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordsafsöndring samt att, såsom inhemtades af kammarkollegii och domänstyrelsens öfver nämnda förslag afgifna underdåniga utlåtande af den 8 påföljande november, pluraliteten bland de ledamöter i embetsverken, som deltagit i ärendets behandling, föreslagit, att jordsafsöndring mot afgäld icke vidare måtte tillåtas, och har styrelsen, under åberopande af de skäl, som dervid anförts, hemställt, att mantal måtte åsättas all jord, som i enlighet med det till granskning nu föreliggande förslaget från hemman styckades eller afsöndrades, hvilket förfarande för öfrigt syntes vara det enda, som, derest ej mantalet såsom beräkningsgrund för skatter och onera helt och hållet afskaffades, kunde tillämpas, när ett hemman i dess helhet styckades.

Kammarkollegium har i sitt den 24 november 1893 öfver komiténs nu förevarande betänkande afgifna underdåniga utlåtande framhållit, att när mark, som för föryttring till enskild person genom någon jordstyckningsåtgärd afskildes från kronan tillhörig domän, finge mantal sig åsatt, sådan egendom syntes böra, i öfverensstämmelse med hvad som stadgades i nådiga brefvet den 29 maj 1874, försäljas utan förbehåll af någon kronotionde eller sådan grundränta, som utginge endast af kronoskatteegendomar, äfvensom i jordeboken upptagas under titel »utsockne eller allmänt frälse» och för betecknande af denna sin natur få sig påförd ränta till kronan i likhet med andra frälsehemman i orten.

Sedan numera en väsentlig nedsättning i grundskatten samt motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna egt rum och beslut fattats om fullständig afskrifning af grundskatten och lindring i nyssnämnda besvär, motsvarande deras uppskattade värde, samt dertill kommer, att väghållningsbesväret stadgats skola utgå direkt af hvarje jordegendom efter taxeringsvärdet och att för öfrigt så väl väghållningsbesväret som den allmänna byggnadsskyldigheten för i mantal satt jord blifvit väsentligen inskränkt, kommer den afgäld, som hädanefter åsättes jord, som från hemman för alltid afsöndras, att, i synnerhet der jordsafsöndringen endast omfattar en mindre areal, uppgå till ett så ytterst obetydligt belopp, att afgälden, ofta endast utgörande några få ören, saknar all betydelse för det med densamma påförande åsyftade ändamålet att betrygga hemmansegarens förmåga att utgöra de å hemmanet belöpande onera. I och för sig synes det mig derfore önskvärdt, att afgäldsskyldigheten för lägenheter, som upplätas från kronodomäner, kunde

bortfalla, helst förpligtelsen att erlægga afgälden, huru obetydlig denna än må vara, måste för lägenhetsegaren kännas ganska besvärande. Å andra sidan kan, med afseende på de med mantalsfördelning förenade kostnader, svårligen såsom allmän regel uppställas, att de nu ifrågasvarande lägenheterna skola åsättas mantal, ehuru detta måste ske, då en hel domän styckas i lotter, och stundom äfven eljest, då de upplåtna lägenheterna äro af större betydighet, lämpligen kan ega rum. Vid nu antydda förhållanden ligger naturligtvis den tanken nära till hands att låta de förevarande upplåtelseerna enligt regeln ega rum under formen af jordafsöndring, ehuru utan åsättande af den i gällande författning rörande jordafsöndring stadgade afgäld. Det lär dock svårligen kunna anses riktigt att sålunda, utan ändring af de i ämnet gällande författningar, tillskapa en för dessa författningar okänd form af jordstyckning, och särskildt torde det under nuvarande förhållanden, då lagstiftningen i detta ämne i sin helhet är under omarbetning, icke vara lämpligt eller behöfligt att på detta sätt gå en blifvande lagstiftningsåtgärd i förväg. Jag tillåter mig nemligen erinra, att jordbrukslägenhetskomitén, på sätt förut blifvit nämndt, den 5 mars 1892 afgifvit förslag till lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring samt att, efter det länsstyrelserna, kammarkollegium och domänstyrelsen, landtmäteristyrelsen och högsta domstolen öfver detta förslag afgifvit yttranden, samma förslag numera är på Eders Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Intill dess lagstiftningen undergått ändring, torde därför lägenhetsupplåtelse af det slag, hvarom här är fråga, böra ega rum under den af de för jordstyckning nu stadgade former, som med afseende på de i hvarje särskildt fall för handen varande förhållanden finnes ändamålsenligast, hvaremot den nya lagstiftning, som i ämnet kan komma till stånd, naturligtvis bör komma till tillämpning äfven beträffande hithörande upplåtelse. Jag anser därför Riksdagens medgifvande böra inhemtas dertill, att upplåtelseerna må ega rum enligt den i gällande eller blifvande lagstiftning stadgade ordning för jordstyckning, som af Eders Kongl. Maj:t i hvarje fall pröfvas lämpligast; lärande mark, som vid sådan upplåtelse får mantal sig åsatt, böra, på sätt kammarkollegium hemställt, i jordeboken upptagas under titel »utsockne eller allmänt frälse».

I fråga om komiterades förslag, att kostnaderna för ifrågakommande styckning och afsöndring skulle med de köpeskillingar, som för försålda lägenheter inflöte, i främsta rummet bestridas, har domänstyrelsen erinrat, att flera af de förrättningar, som för nyssnämnda åtgärder erfordrades, såsom upprättande af karta, saluvärdering och

auktioner, i allmänhet komme att företagas i samband med likartade förrättningar å hufvudgården, för hvilka kostnaderna guldes från befintliga anslag eller, hvad kartor anginge, efter särskild framställning hos Eders Kongl. Maj:t, samt att det skulle blifva med ganska mycket besvär förenadt att utröna hvad af kostnaderna belöpte på den ena eller andra delen af hemmanet; och då styrelsen ej kunde finna något skäl, hvarföre utgifter, som föranleddes deraf att en lägenhet efter afsöndring eller styckning såldes från en domän, skulle bestridas på annat sätt, än som tillämpades vid domänens försäljning i öfrigt, ansåge sig styrelsen böra afstyrka komiterades förslag i denna del. Härutinnan instämmer jag med domänstyrelsen.

Gifvet är, att hvarje lägenhetsupplåtelse bör föregås af en på föregående utredning grundad noggrann pröfning, huruvida upplåtelsen kan ega rum utan menlig inverkan för stamhemmanet, vare sig detta skall försäljas eller i kronans ego qvarblifva. Såsom vilkor för sådan upplåtelse, som eger rum enligt Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891 och nådiga brevet den 22 december 1893, är förutsatt, att upplåtelsen kan ega rum, utan att hufvudgårdens försäljning till skäligt pris derigenom försvåras. Enligt komiténs mera omfattande förslag skulle afsöndringar kunna tillåtas, ej mindre der domänens saknad af byggnader eller vissa egors mera aflägsna belägenhet från stamhemmanet gjorde sådant särskildt lämpligt, utan äfven i alla de fall i öfrigt, der sådana afsöndringar utan egentlig skada eller olägenhet för stamhemmanets skötsel och brukande kunde anses böra ega rum. Då de allmänna förutsättningar, under hvilka sålunda enligt komiténs förslag lägenhetsupplåtelse skulle få ega rum, torde omfatta äfven den för upplåtelser enligt nådiga brevet den 22 december 1893 stadgade, och sistnämnda kategori af upplåtelser äfven i öfrigt ingår såsom en del af den vidsträcktare åtgärd i sådant syfte, som af komitén föreslagits, torde, i händelse detta förslag i hufvudsak vinner bifall, de genom nyssberörda nådiga bref meddelade föreskrifter böra sammanföras med de nya och allmänna bestämmelser, som rörande lägenhetsupplåtelser från kronans domäner kunna varda meddelade.

De närmare bestämmelser rörande lägenhetsupplåtelser enligt Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891, som Eders Kongl. Maj:t, med stöd af Riksdagens bemyndigande i samma skrifvelse, genom nådiga brevet den 22 december 1893 meddelat, torde i allt väsentligt vara tillämpliga äfven å de ytterligare upplåtelser, som enligt det nu förevarande förslaget skulle förekomma. Då emellertid de bestämmelser, som utöfver de allmänna grunderna för upplåtelseerna erfordras i fråga om sättet för

dessa upplåtelsers verkställande, böra kunna underkastas möjligen behöfliga ändringar utan den omgång, som är förenad med åvägabringandet af ett Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut i ämnet, torde Eders Kongl. Maj:t, på sätt i fråga om de förut medgifna upplåtelseerna egt rum, böra äska Riksdagens medgifvande för Eders Kongl. Maj:t att meddela dylika närmare bestämmelser.

Med anledning deraf att komitén i motiveringen för sitt förslag i nu förevarande del anfört, att komitén icke infordrat upplysningar från de två nordligaste länen, inom hvilka kronan icke egde synnerligen många jordbruksdomäner och hvilkas från södra och mellersta Sveriges vidt skilda naturförhållanden för öfrigt ansåges böra föranleda ett helt annat tillvägagående för vinnande af det med komiténs uppdrag afsedda syftemål, hafva Vesterbottens och Norrbottens läns lands-ting framhållit önskvärdheten af att de föreslagna bestämmelserna måtte vinna tillämpning äfven inom dessa båda län. Då, äfven om förhållandena inom Vesterbottens och Norrbottens län skulle föranleda dertill, att tillfällena att bereda obemedlade egna jordbruk hufvudsakligen finge sökas på andra vägar än den nu ifrågavarande, något giltigt skäl icke synes förefinnas, hvarföre icke äfven denna utväg, der omständigheterna sådant medgåfve, borde tillåtas, anser jag mig icke böra ifrågasätta, att i förevarande hänseende något undantag göres för de båda nordligaste länen.

Åberopande hvad jag nu anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att *dels* medgifva,

att styckning antingen i sin helhet eller delvis till bostadstomter eller smärre jordbrukslägenheter må få ega rum af sådana under förvaltning af domänstyrelsen ställda och för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, som äro belägna i närheten af jernvägsstation, större industriell inrättning, fiskeläge, hamn- och lastageplats eller större by och der för en befintlig eller påräknelig arbetarebefolkning behof af egna bostäder kan anses förefinnas;

att afsöndringar till mindre jordbrukslägenheter jemväl må tillåtas från kronoegendomar, om hvilka nyss blifvit sagdt, ej mindre der egendomens saknad af byggnader eller vissa egors mera aflägsna belägenhet från stamhemmanet göra sådana afsöndringar särskildt lämpliga, utan äfven i alla de fall i öfrigt, der sådana afsöndringar utan egentlig skada eller olägenhet för stamhemmanets skötsel och brukande anses kunna ega rum;

att förslag till dylika styckningar eller afsöndringar må upp-

göras i sammanhang med den uppskattning af kronoegendomar, som före deras försäljning eller förnyade utarrenderiug eger rum, dervid uppskattning särskildt af de till styckning eller afsöndring föreslagna lägenheterna bör ske;

att, der Eders Kongl. Maj:t lemnat sitt samtycke till föreslagen styckning eller afsöndring, lägenhet, som är bebyggd med enskild person tillhörande boningshus, må hembjudas denne till inlösen mot det lägenheten åsatta försäljningsvärde;

att, der hembud å bebyggd lägenhet icke antages, frågan om lägenhetens försäljning må förfalla, derest icke den egendom, dit lägenheten hörer, skall, enligt hvad ofvan blifvit sagdt, styckas i mindre områden, i hvilket fall lägenheten skall å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas;

att lägenhet, som icke är bebyggd med enskild person tillhörande boningshus, jemväl skall å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas;

att köpare af lägenhet, som enligt nu föreslagna bestämmelser försäljes, skall, derest han sådant åstundar, ega inbetala köpeskillingen under loppet af tio år med en tiondedel årligen, så vida han ställer godkänd säkerhet, der lägenheten är bebyggd, för köpeskillingens inbetalning på föreskrifvet sätt och, der lägenheten är obebyggd, för fullgörandet af de afbetalningar, som erfordras för halfva köpeskillingens erläggande, samt med det ytterligare vilkor i fråga om obebyggd lägenhet, att, om lägenheten ej före utgången af det femte året blifvit med bostad och, der så erfordras, med för lägenhetens skötsel i öfrigt nödiga byggnader försedd, ogulden köpeskillning då skall anses till betalning genast förfallen;

att upplåtelsen må ega rum enligt den i gällande eller blifvande lagstiftning stadgade ordning för jordstyckning, som af Eders Kongl. Maj:t i hvarje fall pröfvas lämpligast;

att när lägenhet, som för föryttring till enskild person afskiljes från kronoegendom, får mantal sig åsatt, sådan lägenhet bör försäljas utan förbehåll af någon kronotionde eller sådan grundränta, som utgår endast af kronoskatteegendomar, äfvensom i jordeboken upptagas under titel »utsockne eller allmänt frälse» och för betecknande af denna sin natur få sig påförd ränta till kronan i likhet med andra frälsehemman i orten; samt

att de för försålda lägenheter inflytande köpeskillingar må på samma sätt som köpeskillingarne för andra försålda mindre kronoegendomar användas till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark;

dels och bemyndiga Eders Kongl. Maj:t att beträffande de sålunda föreslagna upplåtelseorna meddela de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga.

I fråga om torrläggning på statens bekostnad af vissa till odling tjenliga sankmarker för att vinna tillfälle till upplåtelse derå af mindre jordbrukslägenheter har komitén föreslagit:

att för hvarje län med undantag af de två nordligaste tillsättes en nämnd, bestående af landshöfdingen eller, i hans frånvaro eller vid förfall för honom, landskamereraren såsom ordförande och två ledamöter valde, den ene af landstinget och den andre af hushållningssällskapet, med för ledamöterna på enahanda sätt utsedde suppleanter, dervid iakttages, att, der inom ett län finnas två landsting eller två hushållningssällskap, ledamöter och suppleanter i nämnden böra för hvarje sådant distrikt särskildt utses;

att denna nämnd skulle tillkomma att, der kronan för någon sin domän hade andel i någon till odling lämplig sankmark af större omfattning eller der enskilde personer förklarade sig villige att till kronan öfverlåta sin rätt till den s. k. vinstjorden vid torrläggning af dylik mark, föranstalta om undersökning af den sannolika fördelen i ekonomiskt hänseende af markens torrläggning äfvensom om belägenheten, beskaffenheten och omfånget af den vinstjord, som kunde beräknas kronan tillfalla, samt att, der denna undersökning syntes böra föranleda till kronans bekostande af eller deltagande i ett torrläggningsföretag, derom till Eders Kongl. Maj:t göra framställning;

att, då Eders Kongl. Maj:t förordnat, att kostnaden för ett torrläggningsföretag borde helt och hållet eller till någon del af allmänna medel utgå, nämnden skulle åligga att för företagets verkställande vidtaga erforderliga åtgärder och under företagets fortgång samt vid derefter förekommande egoutbyten och andra förrättningar bevaka kronans rätt;

att nämnden vidare skulle tillkomma att, sedan den kronan tillfallna vinstjordens läge och omfattning blifvit bestämda, fördela denna jord i lämpliga lotter för bildande af smärre sjelfständiga jordbruk och bestämma, huru mycket af kronans hela kostnad för torrläggningsföretaget skäligen borde anses belöpa på hvar och en af dessa lotter och hvilken del af den på kronan belöpande framtida underhålls-

skyldigheten för företaget skulle hvarje lott tillkomma, samt derefter till sålunda för hvarje lott bestämdt pris till fullt ego upplåta dessa åt obemedlade eller mindre bemedlade personer, med företrädesrätt för sådane, som ofvan antydts;

att de sålunda bestämda köpeskillingarne, för hvilka inteckning i lägenheterna borde tagas, skulle efter fem frihetsår gäldas med en femtondedel under hvart och ett af de näst derpå följande femton åren, men ränta derå ej beräknas, under vilkor likväl att, om någon lägenhet utan af nämnden godkänt skäl vid utgången af frihetsåren icke vore försedd med bostad och öfrige för lägenhetens skötsel erforderliga byggnader eller bränning af jorden utan nämndens tillstånd före köpeskillingens fulla gäldande egde rum, då återstående köpeskillning i dess helhet skulle vara till betalning förfallen; samt

att, derest hvad komitén sålunda föreslagit vunne Eders Kongl. Maj:ts bifall, Eders Kongl. Maj:t täcktes dels för ifrågavarande ändamål af Riksdagen begära ett årligt anslag af 300,000 kronor, dels ock vidtaga erforderliga åtgärder för vinnande af viss, af komitén ifrågasatt ändring i lagen om dikning och annan afledning af vatten.

Såsom af denna redogörelse, jemförd med komiténs motivering, framgår, innefattar komiténs förslag, *ej mindre* att kronan borde i de fall, der kronan för en eller annan jordbruksdomän vore delegare i sankmark, begagna sitt vitsord såsom jordegare att fordra utdikning och torrläggning af sådan mark, som efter föregående undersökning kunde anses väl lämpa sig för odling och för hvars torrläggning kostnaden understege den vinst, som derigenom kunde påräknas, *än äfven* att, der alla delegarne i en till odling lämplig sankmark, i hvilken kronan icke egde del, vore villiga att öfverlemna vinstjorden mot det att kronan verkstälde torrläggningen, kronan borde bekosta denna, äfvensom att, der en eller flere delegare i ett förestående eller redan påbörjadt torrläggningsföretag ville till kronan afstå den del af sin sankmark, som efter torrläggningen öfverstege hvad enligt uppskattning motsvarade jordens värde i dess ursprungliga skick och derjemte till kronan öfverlemnade sin rätt till erhållande af vinstjord från andra i företaget ej ingående delegare i marken, kronan borde i ett sådant företag ingå och bekosta hvad som kunde belöpa sig på den eller de delegare, som ville sin rätt härutinnan till kronan öfverlåta — allt under förutsättning att företaget ansåges vara ekonomiskt fördelaktigt och att kronan genom sitt deltagande deri kunde komma i besittning af jord utaf den beskaffenhet och det omfång, att lämpliga sjelfständiga jordbrukslägenheter deraf kunde bildas.

I sitt öfver komiténs förslag afgifna utlåtande har domäustyrelsen, hvad först angår förslaget om utbrytning af vinstjord från kronans jordbruksdomäner, anmärkt, att sådan utbrytning från domäner, som vore utarrenderade med tillämpning af de i nådiga kungörelsen den 10 november 1882 stadgade grunder, icke kunde ega rum i det fall, då kronan deltog i kostnaden för vattenafledningsföretag. 25:te punkten af nämnda kungörelse hade nemligen följande lydelse: »Har, efter det arrendator antagits, fråga uppstått om vattenafledning, deraf den arrenderade egendomen tillskyndas fördel, men arrendator undandragit sig att i företaget deltaga och detsamma derefter under kronans medverkan kommit till stånd, skall arrendator från och med arrendeåret näst efter det, då företaget blifvit afsynadt och godkänt, å det belopp, kronan för ändamålet fått utgifva, erlægga fem procent årlig ränta, hvilken ränta debiteras i sammanhang med arrendeafgiften.» Häri måste innefattas rättighet för arrendator att till sin nytta bruka den vinstjord, som genom vattenafledningsföretaget domänen tillfallit; och kunde hvad komiterade föreslagit icke heller tillämpas på kronoegendom, som utarrenderats enligt de före tillkomsten af 1882 års kungörelse gällande grunder, då hvarken genom arrendekontrakter eller allmän författning arrendator tillförbundits afstå vinstjord, derest kronan i vattenafledningsföretag toge del för den arrenderade egendomen. Att, i enlighet med komiterades förslag, utbrytning af vinstjord från utarrenderad kronoegendom skulle för framtiden ega rum, derest kronan bekostade vattenafledningsföretag, hvori kronoegendom egde del, ansåge sig vidare domänstyrelsen böra afstyrka, ty erfarenheten hade visat, att i de flesta fall genom dylik utbrytning uppstått stor skada och mångahanda olägenheter. Ökad stängselskyldighet, eljest obehöfliga vägar öfver egorna vore den gifna följen af dylika utbrytningar, men först och främst olägenheten att inom egoområdet och ofta nog till och med invid åbyggnaderna hafva en lägenhetsegare till otrefnad och skada för arrendatorn i många hänseenden.

Äfven förslaget att kronan borde genom öfvertagande af enskild delegares rätt ingå i vattenafledningsföretag, deri kronan icke för någon sin domän egde del, har domänstyrelsen afstyrkt. Samma olägenheter, som, efter hvad styrelsen anfört, uppstode för arrendator af hemman, hvarifrån vinstjord utbrötes, drabbade nemligen äfven egare till dylikt hemman. Anledningen, hvarföre egare till sådant hemman under nuvarande förhållanden undandroge sig deltagande i vattenafledningsföretag, kunde ofta nog antagas vara att söka deri, att han visste sig blifva i tillfälle att efter företagets afslutande inköpa den utbrutna vinstjorden, och

detta vanligtvis för lägre pris, än hvartill jorden stått honom, om han sjelf deltagit i företaget, men då han, derest komiterades förslag skulle antagas, icke blefve i tillfälle att efter företagets afslutande förvärfva vinstjorden för egen räkning, komme han antagligen i regel att i företaget deltaga; och skulle således efter all sannolikhet de af komiterade föreslagna åtgärder leda till högst ringa resultat. De kostnader, som vore förenade med vattenafledningsföretag i allmänhet, vore omöjliga att på förhand med visshet beräkna, och månget dylikt företag, som efter beräkningar, hvilka uppgjorts före dess verkställande, förefallit ytterst fördelaktigt, hade visat ett motsatt förhållande efter dess afslutande. Icke heller kunde på förhand beräknas, hvarest vinstjord komme att utbrytas eller om dylik kunde erhållas på ett ställe till den omfattning, att den kunde användas till sjelfständigt jordbruk.

Utom de af domänstyrelsen sålunda mot bifall till komiterades förslag i denna del anförda grunder, hafva äfven andra dylika blifvit af åtskilliga länsstyrelser i deras i ämnet afgifna utlåtanden framhållna. Sålunda har, bland annat, anmärkts, att genom ett sådant köpsläende med enskilda personer, som inginge i komiténs förslag, svårösliga förvecklingar med oberäknelig utgång skulle uppstå och kronan komma att indragas i en mängd rättegångar af olika slag; att kronan genom att tränga sig in såsom delegare i den jord, som af vatten besvärades, skulle tvinga jordegare att antingen afstå från den tilläfventyrs påräkneliga vinsten af företaget eller ock företaga detsamma å en tidpunkt, då sådant i anseende till svårigheten för honom att dertill afse nödiga medel kunde för honom vara besvärligt eller äfventyrligt; att kronan säkerligen komme att inledas i åtskilliga företag, hvilka skulle visa sig alldeles misslyckade eller för hvilka kostnaderna skulle väsentligen öfverstiga hvad i sådant afseende blifvit ursprungligen beräknadt; att de ifrågavarande företagen skulle för statsverket medföra så betydande uppoffringar i ekonomiskt hänseende, att, då kostnaderna blifvit fördelade på de till odling tjenliga lägenheterna, dessa stälde sig så dyra, att, i händelse icke staten efterskänkte en stor del af kostnaden, svårighet komme att möta för lägenheternas afyttrande; att å de trakter, här vore i fråga, jordbruk i allmänhet icke kunde med framgång bedrivas utan att till brukningsdelen hörde, jemte åker- och ängsmark, äfven utmark, som lemnade bete och husbehofsvirke, åtminstone till vedbrand; att följaktligen och då ofta, kanske i de flesta fall, den kronan tillfallande vinstjorden innehölle allenast odlingsbar mark, utan bete eller skogsmark, det icke låte sig göra att blott af vinstjorden bilda

eftersökta brukningsdelar utan tillägg till desamma af annan mark; samt att, oberoende af vinstjordens beskaffenhet, den kunde hafva sådan belägenhet eller dess figur vara af beskaffenhet, att hinder mötte för uppdelning af densamma i lotter af lämplig storlek, med mindre någon närbelägen jord tillades densamma.

Det kan icke vara egnadt att väcka förvåning, att komitén, då den gått att utföra sitt uppdrag att utreda, på hvad sätt genom statsmakternas försorg obemedlade och mindre bemedlade kunde beredas tillfälle att bilda egna jordbruk, dervid fäst sin uppmärksamhet vid de möjligheter i sådant afseende, som erbjudas af de på många ställen i vårt land ännu förekommande vattendränkta marker, hvilka i sitt nuvarande skick besitta ringa eller intet värde, men genom vattnets afledning kunna bringas i odlingsbart skick. Då, i enlighet med hvad komitén sjelf erinrat, den jord, som genom kronans deltagande i utdikning af sådana sankmarker, hvori kronan för sina domäner är delegare, kan vinnas för nu ifrågavarande syftemål, icke är af synnerligen stor omfattning, och betydelsen af förslaget i denna del ännu mer förringas deraf, att utbrytning af vinstjord, på sätt domänstyrelsen erinrat, icke kan för sagda ändamål ega rum från kronodomän, som enligt hittills gällande bestämmelser blifvit upplåten på arrende, måste härvid tyngdpunkten falla på förslaget, att kronan skulle genom uppgörelse med enskilde jordegare bereda sig delaktighet äfven i sådana vattenafledningsföretag, i hvilka kronan icke för någon sin domän inginge såsom delegare. Enligt min åsigt, hvilken vinner stöd af nyss anförda yttranden af domänstyrelsen och åtskilliga länsstyrelser, skulle emellertid kronan, om nämnda förslag komme till utförande, dermed beträda en väg, som komme att varda uppfylld af talrika ekonomiska och rättsliga svårigheter och förvecklingar ej mindre för kronan sjelf än för talrika enskilde jordegare. Lagstiftningen om afledning af vatten är i många afseenden en undantagslagstiftning, som för befordrande af landets uppodling medgifvit ganska långt gående ingrepp i den enskildes dispositionsrätt öfver sin egendom. Den verksammaste regulatorn till förhindrande af missbruk utaf den tvångsrätt, som lagen tillerkänt den ene delegaren i vattendränkt mark mot den andre, ligger uti det egna ekonomiska intresset för den eller de delegare, som påyrka företagens utförande. Bortfaller detta intresse och i detsammias ställe såsom drifvande till företaget träder statens önskan att äfven med uppoffring för sig sjelf bereda tillfälle till eget jordbruk för obemedlade samhällsmedlemmar, kommer staten, då den för vinnande af detta ändamål betjenar sig af lagstiftningen om vattenafledning, ofta att med tem-

ligen omild hand ingripa i enskildes förhållanden. Vattenafledningsföretag, hvilka, om de fått företagas å den tid och i den ordning, som förestafvats af delegarnes omtanke om sitt eget bästa, kunde hafva ländt dem och deras hemman till icke ringa nytta, komme säkerligen ofta, företagna utan all hänsyn till den för delegarne lämpligaste tidpunkt, att försätta dem i en bekymmersam ställning såsom nödgade att välja mellan att deltaga i företaget vid en tidpunkt, då de tilläfventyrs saknade nödiga medel därför, eller att afstå den s. k. vinstjorden och derigenom utsätta sig för de obehag af flerahanda slag, hvilka blifvit af domänstyrelsen framhållna. De olägenheter, som för den enskilde delegaren kunna varda en följd af tvångsrätten till vattenafledning, komme med ett ord helt säkert att ofta framträda i sin bjertaste och mest oförmildrade form.

Härtill kommer, att det är ovisst, om den föreslagna proceduren, i fall den komme till tillämpning, skulle till disposition för de åsyftade upplåtelseerna tillföra staten mera nämnvärda arealer, och ännu mera ovisst om de vunna områdena i allmänhet skulle lämpa sig för dylika upplåtelser. Hänvisande till hvad de hörda myndigheterna härutinnan anfört, anhåller jag att såsom särskildt betydelsefull i detta afseende få framhålla den omständigheten, att i de allra flesta fall den af staten förvärfvade vinstjorden komme att uteslutande utgöras af odlingsmark utan tillgång till vare sig bete för lägenhetsegarens husdjur eller utmark för tillgodoseende af hans behof af vedbrand och virke, äfvensom att vinstjorden, utbruten från särskilda hemman, ofta blefve spridd på en mängd olika ställen. Så beskaffade lägenheter blefve antagligen föga begärliga.

På dessa skäl och med hänsyn jemväl till sannolikheten deraf, att kronan genom de ifrågasatta företagen komme att invecklas i vidlyftiga och kostsamma rättegångar, nödgas jag afstyrka bifall till komiténs förslag i förevarande del. Man skulle visserligen äfven kunna tänka sig andra former än de af komitén föreslagna för torrläggning genom statens försorg af sankta marker af större omfattning, hvarigenom de med komiténs förslag förenade olägenheter skulle kunna förringas. Om således, på sätt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län föreslagit, kronan genom köp förvärfvade vare sig den mark, som ifrågakomme att torrläggas, eller enstaka hemmansdel med del i sådan mark, skulle kronans rättsförhållande till jordegarna väsentligen förenklas och tillfälle äfven beredas att med lägenheter, hvori den torrlagda jorden komme att fördelas, förena utmarksandelar. Om vidare staten vid utlemnande af odlingslån förbehölle sig, att i godtgörelse

för en viss bestämd del af lånekapitalet skulle lemnas andel i vinstjorden efter uppskattning, skulle staten äfven på detta sätt komma i besittning af torrlagd jord utan att utsätta sig för de förvecklingar, hvartill komiténs förslag vid tillämpningen komme att leda. Då emellertid enligt det förra af de nu antydda alternativen staten komme att inlåta sig i egendomsaffärer, hvilka lätteligen kunde för staten medföra icke obetydlig ekonomisk risk, och då vid det senare alternativet alltid komme att kvarstå den ofvan antydda olägenheten, att den förvärfvade vinstjorden, såsom omfattande endast odlingsbar mark, föga egnade sig för sjelfständiga lägenhetsupplåtelser, har jag icke ansett de nu antydda alternativen böra göras till föremål för vidare utredning.

Beträffande frågan om upplåtelse af odlingslägenheter å lämpliga trakter inom Vesterbottens och Norrbottens län har komitéen hemställt:

att i Norr- och Vesterbottens län upplåtelse af enstaka lägenheter inom kronans område icke måtte tillåtas utöfver hvad som redan stadgats om anläggande af skogstorp i Norrbottens län eller der sådan upplåtelse ofvan odlingsgränsen icke påkallas af hänsyn till åtgärder för samfärdselns främjande;

att tillstånd till nybyggesanläggningar enligt hittills gällande författningar å öfverloppsmarkerna inom Norrbottens län tills vidare och intill dess sig visat, huruvida det sätt för kolonisation, som komitéen föreslår, kommer att visa sig lämpligt och ändamålsenligt, icke heller måtte beviljas;

att tillfälle till upplåtelse af odlingslägenheter deremot måtte beredas å sådana inom kronoparkerna, öfverloppsmarkerna eller andra kronan tillhöriga, nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Vesterbottens län belägna områden, der i närheten af befintliga eller beslutade kommunikationsleder ett flertal invid hvarandra liggande lägenheter anses med fördel kunna till enskilda upplåtas;

att i främsta rummet härtill böra användas sådana sankmarker, som efter torrläggning väl lämpa sig för odling af gräs eller säd;

att förslag om upplåtelse af mark för sådant ändamål må kunna väckas såväl af domänstyrelsen och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande som af vederbörande kommunalnämnder, hvilka senare skulle till befallningshafvanden sitt förslag ingifva;

att, der ej domänstyrelsen sjelf väckt förslaget, detsamma skall till nämnde styrelse ingifvas;

att, om domänstyrelsen ur synpunkten af statens skogsvård förklarar hinder möta för upplåtelsen, frågan derom må förfalla, derest ej med hänsyn till upplåtelsens större betydelse för ortens kolonisation Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra hänvisa saken till Eders Kongl. Maj:ts pröfning, dervid anmälan härom bör vara åtföljd af utlåtande från nedan omförmälda nämnd;

att, der domänstyrelsen sjelf väckt förslag om upplåtelse eller utaf denna styrelse eller af Eders Kongl. Maj:t varder förklaradt, att hinder för den ifrågasatta upplåtelsen ej möter, förslaget derom bör, derest detsamma tillstyrkes af nämnden, åtföljdt af erforderlig utredning underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning;

att för hvart och ett af ifrågavarande båda län måtte tillsättas en särskild nämnd, bestående af landshöfdingen eller, vid hans förfall eller i hans frånvaro, af landskamereraren såsom ordförande, jemte landtbruksingeniör samt en af landstinget och en af hushållnings-sällskapet för länet i dess helhet eller för del deraf vald person, såsom ledamöter, med för sistnämnda ledamöter utsedde suppleanter;

att denna nämnd skall dels afgifva utlåtande i sådan Eders Kongl. Maj:t understäld fråga om upplåtelse af lägenheter, der domänstyrelsen ur skogsvårdens synpunkt ansett upplåtelse icke böra ega rum, dels ock med anledning af väckt förslag om dylik upplåtelse, framställt af domänstyrelsen eller mot hvilket denna styrelse ej haft något att erinra eller med afseende hvarå Eders Kongl. Maj:t efter hemställan enligt föregående mom. förklarar hinder icke möta för upplåtelsen, åvägabringa utredning och afgifva utlåtande, ej mindre om den föreslagna markens lämplighet för ändamålet i fråga och om den sannolika kostnaden för densammas beredande till odling, vare sig genom torrläggning, derest sådan erfordras, eller på annat sätt, än äfven om andra förhållanden, som på frågans bedömande kunna inverka;

att i de fall, der Eders Kongl. Maj:t funne skäl medgifva upplåtelse af mark för anläggande af jordbrukslägenheter, kostnaden för möjligen erforderlig torrläggning af marken, så vidt den afser hufvudaflopp och större kanaler, men ej egentlig dikning, skulle, liksom kostnaden för nämndens resor, för biträde åt densamma och för de utredningar, som af nämnden uppgjordes, af statsmedel bestridas;

att dylik torrläggning borde ske genom dess upplåtande på entreprenad mot stäld säkerhet och arbetets behöriga verkställande af nämnden eller någon dess ledamot öfvervakas;

att sedan marken kommit i sådant skick, att den kunde till enskilde för odling och bebyggande upplåtas, nämnden borde fördela densamma i lämpliga lotter, innehållande för en hvar högst 15 har till odling af gräs eller säd lämplig mark, samt dessa lotter till enskilda personer upplåta;

att till hvarje sådan lott dessutom skulle läggas ett område af högst 35 har kronan tillhörig utmark, så nära lotten belägen, som lämpligen låte sig göra, och afsedd för lägenhetsinnehafvarens husbehof af virke och vedbrand samt till mulbete, i hvilket område således ej skulle inräknas kala berg och öppna vatten;

att deremot ingen annan rätt till bete eller skogsfångst å kronans mark skulle lägenhetsinnehafvaren tillkomma än att han för första uppsättningen af för lägenheten erforderliga byggnader egde att å kronans skog erhålla utsyning af behöfligt och lämpligt virke;

att lägenhetsinnehafvaren derjemte af statsmedel skulle erhålla ett belopp af 300 till 500 kronor till hjälp vid lägenhetens bebyggande och uppodling enligt nämndens med afseende å de olika lägenheternas storlek och belägenhet derom meddelade bestämmelser;

att detta penningeunderstöd skulle få lyftas antingen genast vid lägenhetens tillträddande mot stäld, af nämnden godkänd säkerhet för beloppets återgåldande, derest innehafvaren ej inom viss tid från tillträdet på nöjaktigt sätt fullgjort honom förelagd odlings- och byggnadsskyldighet, eller ock, när sådan byggnads- och odlingskyldighet blifvit enligt nämndens vitsord fullgjord;

att lägenheterna skulle upplåtas tills vidare endast med nyttjanderätt, utan någon afgift och med rätt för innehafvaren att under 15 år vara fri från skatt till kronan för lägenheten och från andra allmänna utlagor och onera, men med vilkor att denna besittningsrätt utan ersättning för någon byggnad eller odling skulle vara förverkad, derest innehafvaren ej inom förelagd tid och på föreskrifvet sätt fullgjort ofvan berörda byggnads- och odlingskyldighet eller han under frihetsåren befunnes på mera anmärkningsvärdt sätt vanvårda byggnaderna eller försumma lägenhetens skötsel;

att anmälan om dylik vanvård eller försummelse borde, der anledning dertill förefunnes, af nämnden göras hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som skulle ega att efter vederbörandes hörande deröfver meddela beslut samt att, om någon lägenhetsinnehafvare blefve på dylik grund från sin lägenhet genom laga kraftvunnet beslut skild, nämnden skulle ega att lägenheten till annan person upplåta på de vilkor nämnden funne skäl föreskrifva;

att, sedan frihetsåren gått till ända eller dessförinnan, om innehafvaren sådant påyrkade, lägenheten borde efter de grunder, som gälla för skattläggning inom Lappmarken, åsättas visst hemmantal och, derest stadgad byggnads- och odlingsskyldighet då befundes vara fullgjord och vidmakthållen, till skatte med full eganderätt för innehafvaren omföras, dock endast med den rätt till skogen, som i Kongl. förordningen den 29 juni 1866 medgifves;

att nämnden vid val af de personer, som kunde till erhållande af lägenheter sig anmäla, borde dertill antaga svenska medborgare och i främsta rummet sådana, som, i öfrigt lämplige, varit vid torrläggningensarbetet sysselsatta och dervid visat flit, ordentlighet och sparsamhet;

att sådana företag, som komitén nu ifrågasatt, åtminstone till en början och till dess erfarenheten visat, om och i hvad mån ett dylikt förfaringssätt kunde visa sig ändamålsenligt och kostnaderna därför kunnat närmare utrönas, icke måtte ega rum i alltför stor utsträckning, utan inskränkas till några för ändamålet särskildt lämpade trakter;

att emellertid början med torrläggningensföretagen borde göras, så snart den i Norrland för jernvägsanläggningar nu använda arbetsstyrka kommer att i någon större mån minskas, så att dessa vid traktens klimat och förhållanden vanda arbetare måtte kunna först för torrläggningensarbetena och sedan för kolonisationen vara att påräkna;

att sådana förändringar i reglementena för de allmänningar, som finnas inom åtskilliga socknar i Norrbottens län, måtte vidtagas, att de anslag för kommunala behof, som af allmänningarnes afkastning utgå, utan särskildt tillskott må tillgodokomma icke blott såsom hittills de icke jordegande medlemmarne i kommunen, utan äfven de jordegare, hvilka icke hafva del i allmänningarne; samt

att, derest Eders Kongl. Maj:t skulle i nåder gilla hvad komitén sålunda föreslagit, Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra framställning om rätt för Eders Kongl. Maj:t att på ifrågasatt sätt göra upplåtelse till enskilda af kronans mark i de båda nordligaste länen samt om ett årligt anslag för ändamålet, hvilket anslag åtminstone till en början syntes kunna begränsas till 100,000 kronor.

Ehuru, enligt hvad komitén inhemtat, tillfälle till upplåtelse af lägenheter af önskad omfattning och läge på många ställen jemväl å fast mark förefundes, förklarar komitén likväl uttryckligen, att de områden, som komitén tänkt sig i främsta rummet bära för den ifrågasatta kolonisationen afses, utgöras af de stora sammanhängande myrtrakter, som i betydlig utsträckning och med lämpliga lägen förekomma, särskildt

utmed jernvägslinierna, och hvilka efter skedd torrläggning skulle visa sig särdeles passande för odling af gräs och säd. Då jag i det följande går att yttra mig angående komiténs kolonisationsplan, lägger jag således hufvudsaklig vikt vid den föreslagna odlingen af myrtrakterna. Antages en kolonisationsplan, som i det väsentliga är grundad på dessa trakters uppodling, lär tillämpningen af denna plan äfven kunna utsträckas till sådan fastmark, hvars läge gör den skickad att indragas under koloniseringen. Befinnes deremot, att myrtrakterna af den ena eller andra orsaken icke kunna utgöra grundstommen för ett i större skala anlagdt kolonisationssystem, lära öfriga odlingslägenheter icke i och för sig erbjuda tillräckligt material för ett dylikt system, utan torde frågan om lämpligheten af och villkoren för sådana lägenheters upplåtande böra komma under bedömande efter andra grunder än de för ett mera omfattande kolonisationssystem tillämpliga.

Man kan hysa olika meningar, huruvida, sedan en trakt i ett af de båda nordligaste länen blifvit koloniserad efter komiténs plan och å trakten sålunda uppstått en bosättning af ett större eller mindre antal sjelfegande smärre jordegare, denna bosättning skall erbjuda de ekonomiska betingelserna för framtida fortbestånd eller om den sålunda tillskapade jordegarebefolkningen skall duka under i kampen för tillvaron samt, efter att hafva nödgats till de stora bolag, som drifva sin rörelse rundt omkring dem, eller till andra spekulanter afstå eganderätten till sina af staten upplåtna lägenheter, nedsjunka till en osjelfständig torparebefolkning eller en befolkning, lefvande under ännu sämre villkor än denna. Denna fråga synes mig likväl icke vara den första, som bör uppställas till besvarande, innan staten inlåter sig på ett företag af den vidtutseende beskaffenhet som den föreslagna koloniseringen på statens bekostnad af vidsträckta ödebygder i de nordligaste delarne af vårt land. Före denna kommer i ordningen en annan fråga, den nemligen, huruvida förhållandet mellan de för bosättningarnes åvägabringande erforderliga kostnader och det resultat, som med dessa står att uppnå, kan förväntas blifva sådant, att staten under några förhållanden kan anse med sitt intresse förenligt att för ändamålet åtaga sig dessa kostnader. Man skulle t. ex. kunna tänka sig, att kostnaderna för myrtrakternas befriande från vatten blefve så dryga, att äfven det största civilisatoriska intresse å statens sida icke kunde berättiga till ett sådant användande af statens tillgångar, att densamma skulle icke allenast till kolonisten utan allt vederlag bortgifva den med stora kostnader torrlagda marken, utan derutöfver, likaledes utan vederlag, till honom under eganderätt upplåta en ej obetydlig areal utmark samt

bereda honom dels utsyning å kronans skog af behöfligt virke för första uppsättningen af för lägenheten erforderliga byggnader och dels ett kontant anslag af statsmedel till belopp af 300—500 kronor. Med denna erinran har jag ingalunda velat angifva såsom min åsigt, att icke en väsentligen på de af komitén föreslagna grunder bygd kolonisation af de ifrågavarande nordliga trakterna tilläfventyrs kunde ega utsigter till framgång. Jag har endast velat betona den hufvudsakliga och för den väckta kolonisationsfrågans lösning afgörande betydelsen af en tillförlitlig, på ort och ställe utförd utredning af frågan om kostnaderna för den torrläggning af vattensjuk mark, som utgör förutsättningen för kolonisationsplanens möjlighet. En sådan utredning innefattas emellertid icke uti det föreliggande komitébetänkandet och har ej heller ingått i komiténs uppdrag, likasom medel icke för en sådan utredning stått till komiténs disposition.

Med afseende derå, att i de sista årens generalförslag öfver användandet af reservationsanslaget för skogsväsendet anvisats medel för torrläggning af myrtrakter i Norrbottens län i och för deras beredande för skogsbörd, har jag, som föreställt mig, att af de för ifrågavarande ändamål upprättade kostnadsförslag någon ledning kunde vinnas för bedömande af den föreliggande frågan, låtit anmoda öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt att meddela upplysningar i ämnet. Bemålde öfverjägmästare har med anledning häraf meddelat, att, enligt ett på grund af domänstyrelsens förordnande den 20 juni 1892 upprättadt förslag för utdikning af myrar i Råne elfdal i Gellivara socken, den beräknade kostnaden för sjelfva afloppsdikningen eller den nödtorftiga torrläggningen för skogsbörd utgjorde 19 kronor 77 öre för hektar. I enlighet med det utfärdade förordnandet hade likväl undersökningen endast omfattat »de större eller mindre delar af der förekommande vattendränkta marker, hvilka genom beredande af erforderligt aflopp för vattnet kunde bringas i ett för skogsbörd tjenligt skick», således grundare, magrare myrar med sten- eller grusbotten eller vattendränkt half-skogsmark med marig eller trögväxt skog. Dessa myrar med ett djup af 1 à 1,5 meter kunde i allmänhet icke, äfven om bi- eller laggdiken upptoges, lämpa sig för gräsodling. Vid den ifrågavarande förrättningen påträffades emellertid äfven myrar tjenliga för gräsodling, men dessa voro af ett helt annat djup, 2,5 à 5 meter, och ansågos ej tillhöra området för den anbefalda undersökningen. Enligt öfverjägmästaren meddelade upplysningar skulle afloppsdikena å dylika myrar blifva vida dyrare, 30—60 kronor per hektar, allt efter djup, lutning, konfiguration

och stenfrihet; dock hade till öfverjägmästarens kännedom äfven kommit ett mera gynsamt fall, i hvilket för en myr om 3,000 hektar sjelfva afloppsdikningen beräknats kosta 80,000 kronor eller således 26,67 kronor per hektar. Indikningen blefve dock ännu kostsammare än hufvuddikningen, enligt regeln 2 à 3 gånger, och med beredandet af myrjorden till fullt gräsbärande stånd ökades denna summa ej obetydligt. I allmänhet ansåges vid odlingsföretag inom Norrbottens län 1 hektar färdig gräsbärande myr kosta minst 150 kronor, men i medeltal 200 à 250 kronor; och hade ända till 400 kronor uppgifvits för vissa större odlingar till lindor, utförda vid Bodträskfors.

Exempelvis må jag vidare nämna, att enligt upprättadt förslag till torrläggning af 74,35 hektar moss- och myrmarker belägna å kronoparken n:o 32 Bjurbäcklandet i Norra Lycksele revir, hvilka marker ansetts efter torrläggningen kunna till större delen uppbrytas till åker, torrläggningen, allt efter densammas större eller mindre fullständighet, alternativt beräknats kosta 43,29 kronor eller 35,04 per hektar.

Till jemförelse härmed må omförmålas, att enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens underdåniga berättelse för år 1892 kostnaden för utdikningar, som bekostats af fonden för understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som sprida frostsador öfver omgifvande nejd, och hvilka företag till allra väsentligaste delen afsett myrtrakter i Norrland, i medeltal uppgått till 59,27 kronor per hektar.

Af de sålunda meddelade, synnerligen vexlande uppgifterna torde icke någon bestämd slutsats kunna dragas angående den ekonomiska utförbarheten af de ifrågasatta myrodlingarne. Det torde kunna sägas, att, i den mån dessa odlingar komme att omfatta större, sammanhängande områden, hvilket skulle blifva fallet, om komiténs plan bragtes till utförande, kostnaderna borde kunna icke obetydligt nedbringas. Att dessa kostnader i vissa af de ofvan uppgifna fallen beräknats till belopp, som synas anmärkningsvärdt höga, torde äfven hafva berott derpå, att arbetslönerna i de ifrågavarande trakterna i allmänhet varit ovanligt höga. I hvarje fall synas mig de anförda omständigheterna med nödvändighet påkalla en undersökning på ort och ställe af hithörande förhållanden, innan den ena eller andra planen för ett omfattande kolonisationssystem antages.

Hvad angår det mål, som genom koloniseringen skulle vinnas, kan, för så vidt som vidsträckt ödebygders eröfrande åt kulturen och en lös befolknings förvandlande till bofasta arbetare eller jordbrukare måste i hög grad ligga samhället om hjertat, betydelsen af detta mål

icke skattas för högt. Stor varsamhet fordras emellertid vid koloniseringsens utförande, på det att icke de med densamma eftersträfvade fördelarne må förfelas och tilläfventyrs förbytas i sin motsats. Äfven om en lokal undersökning skulle ådagalägga, att den staten vid koloniseringsarbetet tillkommande uppgift skulle utan det allmännas oskäligen betungande kunna genomföras, återstår derföre såsom oeftergiffigen nödig en noggrann undersökning af de ekonomiska möjligheterna för de anlagda bosättningarnes framtida fortbestånd. Det kan förväntas, att, då staten erbjuder sig att till kolonisten utan godtgörelse med eganderätt upplåta jord samt bereda honom andra förmåner, det i och för sig lockande i detta anbud, förhöjdt af den moraliska garanti, staten genom anbudets framställande måste synas ikläda sig för möjligheten af en framgångsrik verksamhet för kolonisten, ett icke ringa antal sådana från olika delar af landet skola lystra till statens anbud. Framställes detta utan att förutsättningarna för kolonisationens framgång blifvit noggrannt pröfvade, ådrager sig staten ett drygt ansvar, derest det i en närmare eller fjernare framtid skulle visa sig, att på grund af felaktiga beräkningar kolonisterna till olycka för sig sjelfva och för orten allmänneligen komme att duka under i kampen för tillvaron.

Komiterade hafva framhållit, hurusom kolonisterna för förvärfvande af sitt uppehälle blefve hänvisade, ej blott till den ofta knappa och otillräckliga bergning, som af jordbruk och boskapsskötsel i en karg natur kunde hemtas, utan äfven till den arbetsförtjenst, hvartill vid större samfärdsleder tillfällen öppnade sig, i hvilket afseende komiterade särskildt omnämnt malmbrytning och förädlingsindustri, flottningsarbeten, flottledsbyggnader och deras underhåll, strörensningar, skogsafverkning, mossutdikningar och andra odlingsarbeten, så väl för kronans som för enskilda personers räkning.

Vid valet af de områden, som skola upplåtas för kolonisation, bör derföre noggrann hänsyn tagas ej mindre till jordmånens beskaffenhet än äfven till möjligheten för kolonisten att vinna arbetsförtjenst vid närbelägna industriella etablissement eller större bebyggda platser i orten. Hvad jordmånen beträffar, kan väl, derest icke tillbörlig hänsyn tages till det nordliga klimatet, dennas beskaffenhet stundom förläda till förhoppningar, hvilka icke låta realisera sig, men å andra sidan är det ett känt och vid vetenskapliga undersökningar konstateradt faktum, att i Norrbotten gräsväxten å naturliga ängar, stränder, uttappade sjöar och myrar o. s. v. är synnerligen rik och att, ehuru växtligheten derstädes till stor del består af sådana växtarter, som i södra

delen af landet spela en mycket underordnad rol och ofta nog anses nästan värdelösa, den mjölk, som i Norrbotten erhålles efter utfodring med dylikt hö, i fetthalt icke lemna något öfrigt att önska och gifver ett förträffligt smör. Jag tillåter mig att i detta afseende hänvisa till de utredningar, som finnas innefattade i ett af särskilda, af Norrbottens läns landsting och hushållningssällskap utsedda komiterade år 1892 afgifvet utlåtande rörande inrättande af en kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län. Utsigt att å myrmarkerna kunna idka en lönande boskapsskötsel lärer sålunda ingalunda saknas.

Erkännande det synnerligen behjertansvärda syftet i komiterades kolonisationsplan och till fulllo inseende de för en under nuvarande förhållanden i många afseenden vanlottad del af riket betydelsefulla framtidsmöjligheter, som i denna plan innefattas, kan jag emellertid på de grunder, jag nu anført, icke förorda, att beslut fattas om detsammans utförande, vare sig med eller utan modifikationer, utan att detta beslut blifvit föregånget af en på ort och ställe företagen grundlig utredning af de ekonomiska betingelserna för kolonisationen. Af hvad jag anført följer äfven, att jag icke kan annat än på det liffigaste förorda, att en sådan utredning måtte komma till stånd. Den ändamålsenligaste formen för utredningen synes mig vara den, att för ett eller flera, till belägenheten noga angifna, för kolonisation lämpliga ansedda områden genom sakkunniga personer upprättas ej mindre fullständiga, af kostnadsförslag åtföljda afdiknings- och odlingsplaner, än äfven förslag till områdenas fördelning i lägenheter af lämpligt omfång och dessas förseende med anslag af kronan tillhörig utmark till erforderlig areal, hvarjemte beträffande de ifrågavarande områdena äfven borde upprättas utförlig beskrifning, innefattande bland annat utredning om möjligheterna att å samma områden med framgång idka jordbruk eller boskapsskötsel äfvensom om tillfällena för lägenhetsinnehafvarne att i orten erhålla arbetsförtjenst. Sedan dylika planer för ett eller flera områden blifvit upprättade, för hvilket ändamål det icke torde blifva nödigt att anlita den af komitén för utförande af dess kolonisationssystem föreslagna vidlyftigare apparat, torde planerna böra föreläggas Riksdagen och, för den händelse den verkställda utredningen komme att ådagalägga, att kolonisationen kunde till allmän och enskild båtnad bringas till utförande, i sammanhang dermed till Riksdagens pröfning framläggas förslag till vissa grunder för kolonisationens bedrifvande. Riksdagen blefve då i tillfälle att med full kännedom om alla på frågan inverkan omständigheter fatta sitt beslut i ämnet. Att kolonisationsfrågans behandling i den nu föreslagna ordningen skulle allt för mycket

fördroja den viktiga frågans lösning, synes mig så mycket mindre vara att befara, som vid det redan anmärkta förhållandet, att de blifvande kolonisterna för sin utkomst till väsentlig del blefve hänvisade till arbetsförtjenst vid hvarjehanda arbetsföretag i orten, kolonisationen först i den mån de förbättrade kommunikationerna i de ifrågavarande landsdelarne hinna gifva upphof åt en ökad företagsamhet derstädes kan förväntas komma att taga större utsträckning.

I ärendets nuvarande skick och innan utredning i det af mig antydda syftet föreligger, saknar jag anledning att ingå på de närmare detaljerna af frågan, under hvilka vilkor upplåtelse af de för kolonisterna afsedda lägenheter borde ega rum. Jag tillåter mig endast att såsom min åsigt i största korthet angifva, att, i hufvudsaklig enlighet med hvad komitén föreslagit, upplåtelse bör ske på en gång af ett flertal, intill hvarandra gränsande lägenheter i närheten af större bebyggda platser, industriela etablissement, vattendrag eller andra kommunikationsleder; att till hvarje lott bör läggas ett mindre område kronan tillhörig utmark, afsedt för lägenhetshafvarens husbehof af virke och vedbrand samt till mulbete; att lägenhetshafvaren bör för första uppsättningen af för lägenheten erforderliga byggnader ega att å kronans skog erhålla utsyning af behöfligt virke; samt att, i enlighet med hvad kammarkollegium hemställt, till undvikande af de med mantalssättning förenade kostnader, områdena i jordeboken böra införas såsom lägenheter utan mantal. Deremot finner jag mig icke kunna biträda komiténs förslag, att lägenhetsinnehafvaren skulle af statsmedel tilldelas ett belopp af 300 å 500 kronor till hjälp vid lägenhetens bebyggande och uppodling. Visserligen har, på sätt komitén erinrat, jemlikt nådiga brefvet den 29 maj 1891 angående upplåtelse af s. k. skogstorp på kronoparker i Norrbottens län, en byggnadshjälp till belopp af 500 kronor under vissa vilkor tillförsäkrats innehafvarne af dylika torplägenheter, men härvid är att märka, dels att staten icke för anläggning af skogstorpen åsamkas de dryga kostnader för markens afdikning, som vid de nu ifrågavarande upplåtelseorna skulle af staten gäldas, dels ock att innehafvarne af skogstorpen äro pligtige att efter viss tid såsom afgäld för torpen å kronoparken årligen utgöra vissa dagsverken, hvilken skyldighet icke skulle ega någon motsvarighet hvad kolonisterna å de till upplåtelse ifrågasatta myrtrakterna beträffar. Skulle staten, utöfver öfriga kolonisterna beviljade förmåner, äfven åtaga sig den föreslagna kontanta utbetalningen till en hvar af dem, synes det mig icke kunna lida något tvifvel, att vilkoren för koloniseringen blefve alltför betungande för det allmänna.

Hvad beträffar den viktiga frågan, huruvida, på sätt komitén före-

slagit, lägenheterna borde upplåtas under sådan form, att eganderätt skulle efter viss tid och under vissa vilkor kunna utan köpeskilling af innehafvaren förvärfvas, eller huruvida upplåtelsen allenast borde innebära på ett eller annat sätt tryggad besittningsrätt, inskränker jag mig för närvarande till att uttala den mening, att det synes mig böra komma under noggrannt öfvervägande, huruvida icke det med upplåtelseorna afsedda syftsmål fullständigast skulle vinnas derigenom, att upplåtelseorna egde rum under någon med den stadgade åborätten till krononybyggen analog form. Jemföras nu gällande bestämmelser om den stadgade åborätten med den af komitén lemnade redogörelsen för den amerikanska hemstadsrätten, kan man icke undgå att finna, hurusom dessa båda besittningsformer, med all olikhet i öfrigt, förete vissa drag af frändskap med hvarandra, åtminstone så till vida som grundtanken i båda institutionerna är att i möjligaste mån trygga jordinnehafvaren och hans familj vid besittningen af den för deras uppehälle nödtorftiga egendom.

Då de nu ifrågavarande upplåtelseorna skulle afse större sammanhängande områden, å hvilka bostad åt ett flertal kolonister borde beredas, lära af dessa upplåtelser icke vara att befara de olägenheter för statens skogsvård, som lätteligen kunde inträda, derest å kronans skogar enstaka lägenheter upplåtes åt personer, hvilkas åtgöranden vore svåra att kontrollera. Skäl synes mig därför saknas att från de kronan tillhöriga områden, hvilka för ifrågavarande ändamål kunde tagas i anspråk, undantaga kronoparkerna.

I fråga om sättet för bestridande af kostnaden för de afdiknings- och odlingsplaner, hvilka, enligt hvad jag nu tillåtit mig föreslå, borde föreläggas Riksdagen, synes mig Riksdagens medgifvande böra inhemtas dertill, att Eders Kongl. Maj:t må af tillgängliga medel för ändamålet förskjuta ett visst belopp, hvilket lämpligen torde kunna begränsas inom en summa af 20,000 kronor. Skulle det visa sig, att afdikningskostnaderna blefve större än att staten skäligen borde ikläda sig dem för att befordra det ifrågasatta kolonisationsarbetet, behöfde icke därför de å planernas upprättande nedlagda medel anses förspilda, enär dessa planer, oafsedt deras betydelse för koloniseringsfrågans utredning, säkerligen skulle kunna tillgodogöras för de mindre omfattande afdikningsarbeten, som erfordras för myrtrakternas beredande för skogsbörd.

Åberopande hvad jag nu anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bemyndiga Eders Kongl. Maj:t att för upprättande af planer till afdikning och odling af sådana myrtrakter å kronomark inom Vesterbottens och Norrbottens län, som lämpa sig för upplåtelse till odlingslägenheter, af tillgängliga

medel förskjuta ett belopp af högst 20,000 kronor, att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Adolf von Hofsten,
